

GOVORI I POZDRAVI NA SVEČANOM OTVARANJU

58. Teološko-pastoralnog tjedna 23. siječnja 2018.

KARDINAL JOSIP BOZANIĆ

Nadbiskup zagrebački i metropolit, veliki kancelar Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Uzoriti gospodine Kardinale,
draga subraćo nadbiskupi i biskupi;
dragi prezbiteri, đakoni, redovnici, redovnice i Kristovi vjernici laici;
poštovani predstavnici kršćanskih Crkava i vjerskih zajednica;
veleučeni predstavnici akademskih vlasti: Sveučilišta u Zagrebu,
a posebno našeg Katoličkoga bogoslovnog fakulteta,
na čelu s prof. dr. Mariom Cifrakom;
veleučeni rektore Hrvatskoga katoličkog sveučilišta;
cijenjeni predsjedniče Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti;
poštovani Gradonačelnice Grada Zagreba;
draga braćo i sestre, sudionici Teološko-pastoralnoga tjedna.

Bilo bi vrijedno proučiti doprinose što su ih teološko-pastoralni tjedni tijekom proteklih desetljeća imali u promicanju unutarcrkvenog dijaloga u Crkvi hrvatskoga jezičnog područja. Zahvaljujući postojećim organizacijskim naporima Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, danas po 58. put započinjemo ovaj tradicionalni siječanjski skup naše Crkve, ove godine na temu: »Unutarcrkveni dijalog, suradnja i suodgovornost«. Kao veliki kancelar toga našeg katoličkog Fakulteta od srca pozdravljam sve: organizatore, sudionike i goste. Svima izražavam najsrdačniju dobrodošlicu i želim da se dobro osjećate i da vam ovo iznova bude lijepa prigoda i za paralelne drage susrete, obnovu spomena te jačanje zajedništva.

Pozdravljam vas i kao biskup Crkve zagrebačke, koja slavi Drugu sinodu Zagrebačke nadbiskupije. Nakon svečanog otvaranja Sinode na svetkovinu Bezgrešnog začeća Blažene Djevice Marije, 8. prosinca 2016. godine i prvog sinodskog zasjedanja u istoj godini, u protekloj 2017. godini, održana su tri sinodska zasjedanja, a sada smo u pripremi završnog, petog zasjedanja, kako bismo na blagdan blaženog Alojzija Stepinca, 10. veljače ove godine, zahvalnim misnim slavljem završili taj dio sinodskog hoda.

Dopustite da s vama podijelim vjerničku zahvalnost Božjoj providnosti za iznimno iskustvo crkvenog zajedništva, za otvorenost, velikodušnost i zauzetost članova u zajedničkom djelu Sinode, za bogatstvo promišljanja i prijedloga kako bi se pridonijelo obnovi i dobrobiti partikularne Crkve, a posebno za molitvu, blizinu i posvješćivanje duha suradnje i suodgovornosti u zajedničkom hodu Crkve i njezinu poslanju u hrvatskom društvu.

Sinoda je posebno posvijestila potrebu za učinkovitijim unutarcrkvenim komuniciranjem, da bismo što bolje upoznali Crkvu kojoj pripadamo, čiji smo članovi, da bismo što bolje upoznali otajstvo Crkve, njezinu ljepotu, njezine darove, uspjehe i dvojbe, slabosti i nesavršenosti i onda kada je Crkva pozvana na hrabrije čišćenje i temeljitiju reformu nekih svojih možda i drevnih institucija.

Jedino sredstvo komunikacije u crkvenoj zajednici jest dijalog, on nema alternative, njega treba promicati strpljivo i ustrajno na svim razinama, počevši od župnih zajednica, župnih vijeća i udruženih skupina vjernika, do biskupijskih tijela suodlučivanja, kao i međubiskupijske crkvene suradnje, posebno na nacionalnoj razini.

Istinski dijalog nas uči shvaćanju i prihvaćanju legitimne raznolikosti, svojevrsnog pluralizma koji je prisutan u Crkvi i koji predstavlja bogatstvo i dinamizam njezina unutarcrkvenog života. Ovdje mislim na različitost izraza i oblika mišljenja i djelovanja u Crkvi, koji nisu isključivi nego objedinjeni i nadahnuti na temeljnoj istini Evanđelja.

Zahvaljujući predavačima, organizatorima i svim sudionicima 58. Teološko-pastoralnog tjedna, svima u Crkvi želim puno stepinčevskog pouzdanja i hrabrosti u poslanju ondje gdje nas je Providnost postavila, pa i u nošenju križeva. A milosrdni Bog nam neće uskratiti svoju pomoć.

Sve vas preporučujem nebeskom zagovoru blaženoga Alojzija Stepinca.

KARDINAL VINKO PULJIĆ

Nadbiskup vrhbosanski i metropolit

Na početku ovog pozdrava svima želim svaki božićni blagoslov u ovoj Novoj godini 2018. Iskreni pozdrav uzoritom kardinalu Josipu Bozaniću, predsjedniku Hrvatske biskupske konferencije monsinjoru Želimiru Puljiću, svim nadbiskupima i biskupima, provincijalima, svim drugim redovničkim poglavarima, svim svećenicima i laicima sudionicima ovoga tjedna. Pozdravljam i organizatore Katoličkoga bogoslovnog fakulteta na čelu s predsjednikom odbora kao i s dekanom, pozdravljam sve predavače i animatore ovog skupa, pozdrav poglavarima i sjemeništarcima »Šalate«, s koje nosim divne uspomene,

i želim uspjeh ovogodišnjeg okupljanja. Pozdravljam i sve druge sudionike akademske, civilne i znanstvene strukture, također i vjerske predstavnike.

Ovogodišnja tema – »Unutarcrkveni dijalog, suradnja i suodgovornost« – na svoj način je nastavak prošlogodišnje teme »Dijalog unutar hrvatskog društva« te se ovaj put okreće *ad intra* kako bismo bili sposobni za dijalog *ad extra*. Nikada nismo imali više sredstava za komunikaciju kao danas, a nikada nismo toliko bili udaljeni jedni od drugih kao danas, te se osjećali koji put i usamljenima. Ta su sredstva komunikacije postala gospodari te smo izgubili osobni stav, osobnu komunikaciju. Postali smo individua koja gubi u komunikaciji srce, a ponekad i dušu. Bez komunikacije sa srcem i dušom nema razumijevanja. Da bismo ostvarili komunikaciju srcem i dušom, potrebna je sposobnost slušanja, upoznavanja, prihvaćanja drugoga i drukčijeg kao osobe. Globalizacija je progutala osobu i nametnula stil individualizma, gdje se čovjek izgubio kao osoba odgovornosti i poštenja. Kada govorimo o dijalogu, moramo reći, kako je maloprije uzoriti kardinal Bozanić rekao, da dijalog nema alternative, alternativa je sukob, udaljavanje ili rat. Da bismo bili sposobni slušati, treba nam strpljivosti i poniznosti, kako bismo drugog prihvatili i uvažavali.

Ovdje ću umetnuti malu digresiju: Kada sam jednom svećeniku rekao: »Pa, ti si tolike poučavao tom divnome stilu komunikacije, što se sada dogodilo da si toliko blokiran?«, odgovorio je: »Nije se ticalo moje kože kada sam to govorio.« Kada se tiče njegove kože, onda je blokiran. U Crkvi nastaje podijeljenost kada oholost nametne stil udaljavanja i nerazumijevanja i prekid razgovora. U društvu je nastala ta podijeljenost jer se ne traži opće dobro, nego se traži kako nametnuti svoje mišljenje i svoj interes. Znamo, za dijalog su potrebne dvije strane, danas je sve češći monolog jer se sve manje ima sposobnosti slušati, čuti i tražiti razumijevanje. Zato smatram da je važno pomoću teološko-pastoralnog razmišljanja unijeti ozdravljenje javnog mijenja pa i u crkvenim krugovima, kao i u društvu. Prvo među osobama, onda u obitelji, među strukturama vlasti, politike, među narodima. Još je također važno odgajati za dijalog, to je sposobnost slušanja i razumijevanja, ali da dođe do razumijevanja ne smijemo izgubiti svoj identitet, čovjek kao osoba komunicira. Nije slučajno evanđeoska: »Ljubi bližnjega kao samoga sebe«, iz te ljubavi sposoban sam ljubiti drugoga. Zato se radujem ovom 58. Teološko-pastoralnom tjednu u Zagrebu. Pa, neka bude i nešto osobno rečeno, Teološko-pastoralni tjedni počeli su se održavati kada sam ja došao u Zagreb, u sjemenište; možete misliti kako onda to dugo traje. Želim da nadživi mene i uspješno dalje nastavi, jer se tome radujem, posebno tome da se nađemo zajedno, pa nešto i participiramo, možda nešto i potrošimo. Ali participiramo bratski susret, neka on bude u prvom redu blagoslovljen u tome našem komuniciranju.

MONS. GIUSEPPE PINTO

Apostolski nuncij u Republici Hrvatskoj

Radostan sam što mogu uputiti svoju riječ sudionicima 58. Teološko-pastoralnoga tjedna, koji organizira Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu; čast mi je prenijeti pozdrave i blagoslov pape Franje, osobito velikome kancelaru, kardinalu Josipu Bozaniću i dekanu Mariju Cifraku.

Ovogodišnja tema Tjedna – »Unutarcrkveni dijalog, suradnja i suodgovornost« – izgleda kao da se ostvaruje poput pjesme kojoj Papa pridružuje sve više ljudi, obitelji i samu Crkvu, sve do ostvarivanja *pomirene različitosti* (papa Franjo, Apostolska pobudnica *Amoris laetitia – Radost ljubavi* [19. III. 2016.], br. 139). U časopisu *La Civiltà Cattolica* ističe se: »*Amoris laetitia* je jezični događaj. Nešto se promijenilo u crkvenom govoru. Stoga je zanimljivo razmišljati o obiteljskome tonu kojim Papa daje oblik toj poslijesinodskoj apostolskoj pobudnici. Želimo li razgovarati o obitelji ili govoriti obiteljima, nije potrebno mijenjati nauk, nego valja inkulturirati opća načela. Govor milosrđa, prisutan u *Amoris laetitia*, utjelovljuje istinu u život svake osobe i svake obitelji« (*La Civiltà Cattolica*, 3981 – Sommario).

Kao što se događa s kvascem u evanđeoskoj prispodobi, Teološko-pastoralnom tjednu želim najizvrsnije plodove, ne samo na razini produbljivanja tema nego i na razini obiteljskoga života, što je trajna životna snaga naših kršćanskih zajednica (usp. *Amoris laetitia*, br. 88).

AKADEMIK ZVONKO KUSIĆ

Predsjednik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti

Uzoriti kardinale Bozaniću, uzoriti kardinale Puljiću, nadbiskupi, oci biskupi, predstavnici drugih vjerskih zajednica, gospodine gradonačelnice, gospodine predstojniče Ureda za odnose s vjerskim zajednicama, prorektorice, dragi svećenici, časne sestre, sve vas najsrdačnije pozdravljam u ime Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti.

Drago mi je da nastupam ovdje u ovoj dvorani već nekoliko godina i da me uvijek zovete na svoja događanja, pa sam tako bio pozvan i na Sinodu Zagrebačke nadbiskupije. Razmišljao sam što bih vam mogao reći danas, jer je tu riječ ipak o unutarnjoj stvari Crkve, o dijalogu u Crkvi, kakav postoji i kakav bi trebao biti. Dijalog nam je potreban u društvu, on, kao što je rekao uzoriti kardinal, nema alternative, međutim mi smo danas svjesni da se valjda nikada u povijesti čovječanstva promjene nisu tako brzo događale i da nikada čovjek

nije bio toliko zbunjen i dezorijentiran. Očito je i sama tehnologija i sama globalizacija, i način komunikacije i taj jedan medijski kaos doveo do toga da je usprkos napretku, ili baš zbog toga, posebno u tehnologiji i znanosti, došlo do toga da je čovjek sve više konfuzan i da se sve teže s tim nosi, kao da je došao trenutak koji nadrašta naše mogućnosti. Čovjek se nije promijenio, on stalno mijenja okolinu i to vrlo brzo, što i sam više ne može pratiti. Crkva u Hrvata, koja je stožerna institucija u povijesti hrvatskog naroda, koja je odigrala najveću ulogu u stvaranju identiteta, koja je imala prosvjetiteljsku ulogu i osnovala znanstvene, umjetničke i sveučilišne institucije, danas opet ima svoju posebnu odgovornost i vjerojatno je unutarnji dijalog u Crkvi potreban više nego ikada.

Na koji način i koliko je dijalog važan, ilustrirat ću vam kao liječnik. Vi ste svi imali razne medicinske probleme u životu. Ako dođete jednome liječniku i ako se radi o jednoj graničnoj situaciji gdje on nije siguran bi li vam propisao neki lijek ili ne, ali se ipak na kraju odluči da vam ga da, on to u sebi izglasa recimo 55 naprama 45 u postotcima i propiše vam taj lijek. Zatim odete drugom liječniku, koji isto tako razmišlja o istoj situaciji, i on ipak odluči da vam ne da taj lijek. Tu dakle imate potpuno dijametralno suprotne stavove. No ako ta dvojica zajedno rade, to je dijalog i zato se uvijek treba nastojati da se dijalogom riješe situacije.

Dakle, svaka situacija i svaki dijalog obogaćuje. Dijalog je nešto što nam širi horizont, i ako smo dobronamjerni sugovornici, mi uvijek u dijalogu dobivamo. Tu treba reći da isto tako postoje često isključivi, rigidni, netolerantni ljudi i tu je dijalog kontraproduktivan. Iz iskustva znamo da dijalog s takvim osobama ne vodi ničemu. Nažalost, oni se često pojavljuju u svim situacijama u društvu. Dakle, Crkva kao jedna važna institucija za hrvatsko društvo, za hrvatski narod, ona koja je stvarala identitet i povijest naroda, koja ima dužnost čuvati i promicati taj identitet, ona treba promicati i kulturu dijaloga. I dijalog unutar Crkve mora biti važan i uvijek ga treba poticati zbog održanja mogućnosti promjene i vitalnosti Crkve.

Na kraju da kažem kako sam ja isto bio u zabludi u vezi toga koliko u Crkvi ima dijaloga, jer mi izvana to nismo znali, mislili smo da dijaloga ima manje nego što ga zapravo ima. Ispričat ću vam jednu situaciju: jedan moj rođak, svećenik, dosta je pisao i nastupao u vezi tema za koje sam ja, gledajući sa strane, smatrao da se one ne tiču Crkve, bio sam čak malo začuđen da se to u Crkvi tolerira. Jednom sam razgovarao s pokojnim kardinalom Franjom Kuharićem i pitam ga kako taj moj rođak smije to tako pisati. A on me pogleda i kaže: »Crkva je široka, sve u nju stane«, raširivši pritom ruke. To neka vam bude poruka.

PROF. PRIM. DR. SC. IVANA ČUKOVIĆ-BAGIĆ

Prorektorica za studente, studije i upravljanje kvalitetom Sveučilišta u Zagrebu

Tema unutarcrkvenog dijaloga na osobit je način izraz duha ovoga tradicionalnog susreta, koji ima svoju i pastoralnu i znanstvenu dimenziju.

Od početka Drugoga vatikanskog koncila tema dijaloga snažno ulazi u javni crkveni diskurs, kako kroz pojmove »ekumenski dijalog, međureligijski dijalog, dijalog sa svijetom« i sl., tako i kroz sintagmu »unutarcrkveni dijalog«. On je višesmjerni i viševrstan, osobito kada je riječ o dijalogu između svećenika, odnosno crkvene hijerarhije, i vjernika laika. Taj dijalog nemjerljivo je bitan za prisutnost Crkve u društvu i uspjeh njezinih evangelizacijskih nastojanja.

Sveti papa Ivan Pavao II. na mnoge je načine rado i često isticao ulogu laika, što sada čini i papa Franjo. Posve opravdano polazi se od činjenice da je društveni život izvan izravne kompetencije svećenstva, i da je prije svega pridržan vjernicima laicima čije je sudjelovanje u javnom životu od iznimne važnosti za evanđeosku autentičnost i, rekla bih, karizmatsku privlačnost Božje prisutnosti među ljudima.

Dio tog svoga sudioništva laici ostvaruju i u akademskoj zajednici. Svjetonazorski i religiozno pluralna, ona, kada je o Hrvatskoj riječ, već dugo ničim ne favorizira kršćanski impostiranu misao, ali joj ostavlja dovoljno prostora da se u nju usidri. Govorimo li o europskoj kulturi i dijelovima svijeta u kojima se ona ukorijenila, upravo je religija, odnosno, kršćanska vjera na način kako je izlaže Katolička crkva, ustanovila znanost i njezine ustanove kakvima ih danas poznajemo. I Sveučilište u Zagrebu jedno je od mnogih u svijetu koje svjedoči tu blagotvornu povezanost između Crkve, odnosno vjere i znanosti. Pa, iako je, dakle, mit o sukobu vjere i znanosti, što ga je bilo nametnulo prosvjetiteljstvo, danas uvelike prevladan, on i dalje uzrokuje nesporazume. Stoga je bitno da upravo preko laika riječ Dobra bude vidljiva i dostupna akademskoj zajednici, kako bi njezini dosezi doista bili u službi čovjeka i društva, a ne protiv njih ili mimo njih.

Da bi to bilo moguće, potrebno je snažiti dijalog između svećenstva, posebice crkvene hijerarhije, i vjernika laika prisutnih u znanosti. Za naše hrvatsko društvo to je danas važnije možda više nego ikada. Riječ znanstvenika i intelektualaca laika mora biti proročka, no, moramo biti svjesni – ona to može biti samo u proročkoj Crkvi, Crkvi koja, uz ostalo, svojim laicima u najvećoj mogućoj mjeri povjerava biti kvasac i sol, ali koja ih na to i potiče svojim primjerom!

Stoga vam, u ime rektora Sveučilišta u Zagrebu, prof. dr. sc. Damira Boraša, želim plodonosan rad na ovom 58. Teološko-pastoralnom tjednu, a osobno, s velikom nadom iščekujem vaš »dijalog o dijalogu«, koji će nas, duboko vjeru-

jem, osnažiti u zajedničkoj odgovornosti za dobro našega društva, hrvatskoga naroda i Domovine!

MILAN BANDIĆ

Gradonačelnik Grada Zagreba

Uzoriti domaćine, kardinale Bozaniću,
poštovani predsjedniče HAZU-a akademiče Kusiću,
cijenjena prorektorice Zagrebačkog sveučilišta prof. Ćuković-Bagić,
uvaženi metropolite vrhbosanski i predsjedniče Biskupske konferencije Bosne
i Hercegovine kardinale Puljiću i gospodo biskupi,
poštovani dekane Katoličkoga bogoslovnog fakulteta prof. Cifrače,
cijenjeni predstavnici vjerskih zajednica u Republici Hrvatskoj,
uvažene dame i gospodo, dragi gosti, dragi prijatelji!

Prije svega želim vam srdačnu dobrodošlicu u našu i vašu metropolu, posebice svima vama koji dolazite izvan Hrvatske!

Vjerujem da će vam boravak u našem Zagrebu biti koristan i inspirativan te da ćete i ove godine na Teološko-pastoralnom tjednu dobiti novu snagu, ideje i energiju da se nastavite boriti i zalagati za vječne vrijednosti i dobro svakog čovjeka.

Osobito mi je drago što ste za središnju temu ovogodišnjeg Tjedna izabrali temu *dijaloga*. Dijalog nam je toliko potreban, kako unutar Crkve tako i unutar našega hrvatskog društva.

Nažalost, previše je podjela, ideoloških rovova, nepremostivih razlika i nedokučivih ega, a naša Hrvatska treba više zajedništva, odgovornosti i iskrenog povjerenja jednih u druge. »Ali drugog puta nema!«, rekao bi nam i danas veliki pater Šagi-Bunić.

Prema istraživanjima, Hrvati spadaju u najnesretnije ljude u Europi. Moramo se zamisliti nad tim podatkom i učiniti sve da pesimizam i depresiju te stalno vraćanje u prošlost, koji su zahvatili naše društvo, zamijenimo nadom, optimizmom i pogledom u budućnost.

U tom procesu posebnu odgovornost imaju političari, koji su bilo naroda i koji pokreću društvene i političke procese. Međutim, naš utjecaj je minoran u odnosu na utjecaj koji na život ljudi ima vjera.

Znamo da je posao koji svakodnevno obavljate težak, da ste često bezrazložno izloženi pritiscima, napadima, ignoriranju, pa i medijskim prozivkama. Svjesni smo da bi mnogi Crkvu ponovno zatvorili unutar zidova sakristije.

Ali iskrene duhovnosti hrvatskom narodu treba više nego ikada, jer smo rastrgani između očekivanja i realnosti, između onoga što nam se nudi i onoga što nam treba, između lažnih vrijednosti i istinskog dobra.

Nije lako biti biskup, ni župnik, ni vjeroučitelj, a ni vjernik, u ova vremena i u ovom društvu. U to se svakodnevno možemo uvjeriti. A da nije lako braniti Crkvu, osobno sam se uvjerio proteklih dana.

Crkva je unaprijed kriva i u slučajevima kada se druge lišava bilo kakve odgovornosti.

Ali oni koji napadaju Crkvu, ne znaju da ona nije ljudska tvorevina. Dobri i milosrdni Otac je s njom u sve dane.

Zato računajte i dalje na moju iskrenu potporu i potporu institucija Grada Zagreba.

Jedino svi zajedno možemo napraviti iskorak kako bi naša Hrvatska i svi njezini ljudi bili sretniji.

Želim vam puno uspjeha u radu Teološko-pastoralnog tjedna!

PROF. DR. SC. MARIO CIFRAK

Dekan Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Sestre i braćo,

započinje naš 58. Teološko-pastoralni tjedan. Stoga najprije iskrenu dobrodošlicu i srdačni pozdrav upućujem:

- uzoritome gospodinu kardinalu Josipu Bozaniću, nadbiskupu i metropolitu zagrebačkom i velikom kancelaru Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu;

- uzoritome gospodinu kardinalu Vinku Puljiću, nadbiskupu i metropolitu vrhbosanske, predsjedniku Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine te velikom kancelaru Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Sarajevu;

- mons. dr. Želimiru Puljiću, nadbiskupu zadarskom i predsjedniku Hrvatske biskupske konferencije, svim nazočnim nadbiskupima i biskupima Hrvatske biskupske konferencije i Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine;

- svim nazočnim poglavarima i poglavaricama redovničkih zajednica.

Iskrenu dobrodošlicu i srdačan pozdrav upućujem nazočnim nositeljima političke i akademske vlasti:

- gospodinu Milanu Bandiću, gradonačelniku grada Zagreba sa suradnicima;

- akademiku Zvonku Kusiću, predsjedniku Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti;

- prof. dr. sc. Željku Tanjiću, rektoru Hrvatskoga katoličkog sveučilišta u zajedništvu s njegovim prorektorima;
- prof. dr. sc. Ivani Čuković Bagić, prorektorici Sveučilišta u Zagrebu;
- gospodinu Šimi Jerčiću, ravnatelju Ureda Vlade RH za odnose s vjerskim zajednicama.

Drago nam je da su i ove godine s nama predstavnici drugih vjerskih zajednica. Iskrenu dobrodošlicu i srdačan pozdrav upućujem:

- gospodinu Željku Mrazu, glavom tajniku Saveza baptističkih crkava u Republici Hrvatskoj;
- gospodinu muftiji doktoru Azizu efendiji Hasanoviću, predsjedniku Mešihata islamske zajednice u Republici Hrvatskoj.

Srdačan pozdrav upućujem prisutnim dekanima i profesorima drugih katoličkih bogoslovnih fakulteta i visokih teoloških škola u Republici Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini, kao i dekanima, prodekanima i profesorima drugih sastavnica Sveučilišta u Zagrebu.

Dobrodošlica i predstavnicima sredstava društvenog priopćavanja.

Srdačan pozdrav upućujem svećenicima, đakonima, svima Vama koje je privukla tema ovoga tjedna: »Unutarcrkveni dijalog, suradnja i suodgovornost«.

Svakako je riječ o Crkvi. Crkva ima svoja obilježja koja je važno uočiti, poznavati kao svojevrsnu pretpostavku za dijalog, suradnju i suodgovornost. Ta obilježja je lijepo istaknuo Gerhard Lohfink u svojoj knjizi *Braucht Gott die Kirche? Zur Theologie des Volkes Gottes* (Freiburg, 1998.). Najprije bih s našim autorom istaknuo da je Crkva obilježena »izlaskom«. Od III. st. poslije Kr. noć prije Uskrsa je bila bogoslužje bdijenja s krštenjem. To je bio važan razvoj jer time liturgijsko mjesto krštenja posve odgovara novozavjetnoj krsnoj teologiji o smrti i uskrsnuću s Kristom. Na taj način biva jasnije da je krštenje Izlazak (*exodus*). U čitanjima se i govori o Izlasku, kao i kod židovske Pashe. U Prvoj Crkvi nastanak novih zajednica ovisio je o spremnosti obitelji, kao što je bila ona Priske i Akvile, da zbog evanđelja pođu u druge gradove i ondje sa svojim domom budu početak nove zajednice. Nije samo krštenje bilo *exodus* nego život tih kršćana je bio trajan *exodus* zbog izgradnje Crkve.

Drugo obilježje je da se Crkva sabire. I to ne samo po uzoru na okupljanja građana helenističkih polisa (*ekklesia*) nego i naroda Božjeg u Starom zavjetu (*qahal*; usp. Pnz 5,22).¹ U biblijsko vrijeme bili su vrlo važni snovi i vizije, glasovi i riječ upućena proroku. Umjesto toga imamo danas u modernom društvu

¹ Te je riječi upravo Jahve svemu vašem zboru.

zajednička savjetovanja i razgovor. Kulturni oblik vjerske spoznaje mijenja se u svakoj epohi i Bog se može objaviti služeći se svakom formom. Okupljena zajednica je i mjesto bratske opomene i stalnog opraštanja.

Treće obilježje Crkve je da je njezin najintenzivniji trenutak sjećanje. Crkva treba mjesto na kojem ne samo da dalje predaje svoja vlastita sjećanja nego uvijek iznova kritički pita. To mjesto je sabor, o kojem smo već govorili. Ako već svaki organizam predaje svoje gen-informacije kao »biološko pamćenje«, tako živi i Crkva od pažljivo predanog, preciznog i uvijek iznova provjeravanog sjećanja. Njezina pričanja i vjeroispovijesti, njezini zakoni i zapovijedi, njezine opomene i obećanja, molitve i pjesme, simboli i znakovna djelovanja su njezino životvorno pamćenje.

Kao četvrto navodim da Crkva mora postati Tijelo Kristovo. Možda je nužno na ovom mjestu naglasiti: Kada kažemo da je zajednica »Tijelo Kristovo«, to ne znači da ju se smije poistovjetiti s Kristom. Ona nikada ne sustiže njegovu riječ, njegov život, njegovu neporočnost, njegovu apsolutnu predanost i njegovo potpuno jedinstvo s voljom Očevom u ovome svijetu. Ona nije samo Crkva svetih ljudi nego uvijek i Crkva grešnika. A ipak je i realna i tjelesna prisutnost Kristova u povijesti. Ako bismo rekli drukčije, ne bismo ostali vjerni Pavlovoj teologiji. Kršćanska vjera uzima, baš kao i židovska, cijeli život pod vidom obećanja i prava Božjih. Ona je usmjerena da prožme sve životne odnose vjernika i da im da novi oblik. Ona nuka da se promijene društveni odnosi i oblik svijeta. Vjera želi sve uključiti da može nastati »novo stvorenje«. Važno je, i o tome ovisi sve, da zajednica zna da ju je Bog pozvao da vidljivim učini plan Božji i bude mjesto pomirenja u svijetu – kao Tijelo Kristovo. S jedne strane, ona je već to Tijelo, prethodeći vlastitim nastojanjima. Za posljednja vremena obećani Duh Božji, Duh Isusa Krista, joj je već darovan i učinio ju je Tijelom. Ali, s druge strane, ipak mora znati: Ona mora tek to Tijelo postati.

Kao peto obilježje ističemo da vjeru treba učiti. Na primjeru Djela apostolskih možemo vidjeti da je židovstvo bilo katekumenat Prve Crkve. Kad je Crkva gubila židovsku ukorijenjenost, katekumenat postaje nužan u vlastitom obliku. Tomu sukladno Crkva je posegnula za židovskom tradicijom i židovskom znanju razlikovanja. To nam vrlo lijepo pokazuje »Nauk dvanaestorice apostola« (*Didache*). Prvih šest poglavlja su krsna kateheza i uglavnom se sastoje od traktata o dvama putovima, a on nam dolazi iz židovstva. Time što Crkva preuzima traktat o dvama putovima u svoju krsnu pripravu želi reći: U krštenje pripada neizostavno naučiti razlikovati između sila smrti i sila života. Tko se želi krstiti, bira put u život. Put u život traži nov način vođenja vlastita života. Moramo se čuvati od toga da crkveni katekumenat gledamo kao nastaj-

vu, poduku. On je bio više od toga. On je bio upućivanje krštenika u nov oblik života, koji se bitno razlikovao od načina života poganskog društva.

Crkvu se tiče cjelina. Crkva ne bi mogla biti prostor otkupljenja koji je Krist otvorio ako bi bila bez odnosa sa svijetom i gledala na sebe samo kao na agenciju za posredovanje mišljenja. Ona ne smije ustupiti sve više zadaća državi da bi na kraju postala blijedi isječak društva, koji je nadležan za obrede prijelaza, granične slučajeve ili kao garant nade u onostranost. Crkvu se tiče cjelina. Origen zove crkvu »kozmos kozmosa«, to znači ured i red svijeta, sadržaj svijeta, k sebi samome došli svijet. Ona je »novo stvorenje«, a stvorenje bez svijeta bi bila kontradikcija. Crkva sama mora biti svijet sa svim područjima koja čine svijet – preobražen, oslobođen svijet pod vladavinom Kristovom. Inače na kraju ne bi Bog mogao biti »sve u svemu« (Ef 4,6). Razumije li se otkupljenje po Kristu drukčije, bilo bi to čista magija.

Najdublja rana Crkve je gubitak jedinstva. I to je njezino sedmo obilježje. Nijedan čovjek ne može dugo živjeti bez nekoga najvećeg dobra i bez nade. Ne vjeruje li u kršćanskim Crkvama u pravog Boga, vjeruje u samoga sebe i u jeftina evanđelja samootkupljenja, čije je tržište svakim danom sve veće. Jedinstvo Crkve ne dolazi samo po sebi. Ono je dar Božji i treba za nj moliti. Jedinstvo Crkve odražava jedinstvo Oca i Sina. Kao što je Krist posve u Ocu, i Otac u njemu, tako treba Crkva biti posve u Kristu: tek tada za nju postoji jedinstvo. Da svijet upozna poslanje i Krista, to ovisi o jedinstvu Crkve. Boga nije nitko nikada vidio, i Krist, njegova slika i odraz, nije više u svijetu. Ono što se može vidjeti samo je Crkva. Ako nije jedna, nego podijeljena, svijet može misterij Krista samo još nejasno spoznati. Podijeljenost naroda Božjega gotovo onemogućava da svijet može vjerovati.

Upravo poziv na jedinstvo hoće da budemo suradnici »Božji u Kristovu evanđelju da vas učvrsti i ohrabri u vjeri« (1 Sol 3,2). Bez evanđelja nema govora o evangelizaciji. Neka ovaj Teološko-pastoralni tjedan o tome odgovorno počne razgovarati! *Felix initium!*

BRZODAV SUDIONIKÁ 58. TEOLOŠKO-PASTORALNOGA TJEDNA
SVETOMU OCU FRANJI

Sveti Oče,

Potaknuti Vašim višestrukim riječima ohrabrenja kojima od svih kršćana tražite »osobito svjedočanstvo bratskog zajedništva« (*Evangelii gaudium*, br. 99) i kojima nas potičete na međusobno pomirenje, pripadnost zajednici, uzajamnu pomoć i brigu, mi hrvatski biskupi, prezbiteri, đakoni, redovnici i redovnice te vjernici laici iz Republike Hrvatske, Bosne i Hercegovine, kao i iz drugih krajeva Europe, na ovogodišnjem 58. Teološko-pastoralnom tjednu što ga u Zagrebu od 23. do 25. siječnja organizira Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, želimo zajedno promišljati o temi »Unutarcrkveni dijalog, suradnja i suodgovornost«.

Iako je Crkva pozvana ostvarivati dijalog sa svima, Drugi vatikanski koncil podsjeća nas i potiče da je potrebno ponajprije u samoj Crkvi promicati »uzajamno uvažavanje, poštovanje i slogu, priznavajući svaku zakonitu različitost, da bi se uvijek plodonosnije uspostavljao dijalog između svih onih koji tvore jedan Božji narod, bili oni pastiri ili ostali Kristovi vjernici« (GS, 92). Unatoč poteškoćama u ostvarivanju zajedništva i iskrenoga dijaloga, koje proizlaze iz različitosti ali i čovjekove ograničenosti i grešnosti, svjesni smo da je ipak mnogo jače »ono što vjernike sjedinjuje negoli ono što ih dijeli«. Stoga i mi tijekom ovoga Teološko-pastoralnoga tjedna želimo zajedno promišljati o licu kojim se Crkva predstavlja današnjem svijetu te o njezinome evangelizacijskome poslanju svjesni zahtjeva da »u onome što je nužno neka bude jedinstvo, u dvojbenome sloboda, a u svemu ljubav« (GS, 92).

Sveti Oče, dok okupljeni na ovome trodnevnom znanstveno-pastoralnome skupu nastojimo zajedno promišljati o dijalogu, suradnji i suodgovornosti u Crkvi, molimo Vaš apostolski blagoslov za naše napore na ovome području. A mi, u svoje molitve uključujemo Vas, sve biskupe i prezbitere kao i cijelu Crkvu. Neka Vam ove napisane riječi prenesu iskrenu i zahvalnu ljubav Crkve u hrvatskome narodu, koji Vam i ovom prilikom izražava svoju vjernost.

U Zagrebu 23. siječnja 2018.

† kardinal Josip Bozanić,
nadbiskup zagrebački i metropolit,
veliki kancelar Katoličkoga bogoslovnog fakulteta
Sveučilišta u Zagrebu

GOVOR NA ZATVARANJU

58. Teološko-pastoralnog tjedna 25. siječnja 2018.

PROF. DR. SC. MARIO CIFRAK

Dekan Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Poštovani sudionici 58. Teološko-pastoralnog tjedna, poslije svih predavanja i rasprava nameću mi se dvije slike Crkve s obzirom na Rimsko Carstvo, onu koju zastupa autor Knjige Otkrivenja, izolacije, i onu koju nalazimo u pastoralnim poslanicama, konvencije.

Rimsko Carstvo i njegov političko-ekonomski utjecaj demonizira autor Knjige Otkrivenja. Famosni znak žene je Crkva koja mora svakom vremenu roditi autentični lik Isusa Krista (usp. Otk 12). Njezin od Boga pripremljeni ambijent je pustinja. Demon je želi pretvoriti u oazu, upropastiti.

Nedavno sam gledao film o Jakubu Fuggeru, koji je živio u XV. i XVI. stoljeću Bio je velik trgovac i utjecajan čovjek iz Augsburga. Na papinski tron doveo je Španjolca Aleksandra VI. Iako je tadašnji njegov protivnik kasnije bio izabran za papu, Giuliano della Rovere kao Julije II., nećak Siksta IV. Dakle Crkva je bila u rukama različitih moćnika i interesa. I nije propala. No, rodila je Martina Luthera. Joseph Lortz, Benedikt XVI. i papa Franjo uočavaju da je Luther ozbiljno uzimao pitanje o Bogu i svoje kršćanstvo. Osobito čitajući Pavla. Pavlu se vraća i autor pastoralnih poslanica kao autentičnom navjestitelju evanđelja. No Pavlu su u tom poslu pomagale i brojne žene, kako čitamo u Poslanici Rimljanima, apostolke, đakonice. To postaje *paratheke* (poklad), zdrav nauk za autora pastoralnih poslanica na kraju I. stoljeća. Danas nas osobito zabrinjava glas onih koji žele spasiti Krista i Crkvu iz svojih fundamentalističkih pobuda. Fundamentalizam je strahota i ozbiljno upozorenje zbog nedostatka ispravne vjerske formacije, bilo svećenika bilo laika. Crkva ga osuđuje i odbacuje.

Autor pastoralnih poslanica upravo prema tima i takvima upućuje na nositelje službe, Timoteja i Tita, suradnike koji jamče kontinuitet Pavlova nauka. Oni su *episkopoi*, njihova je služba do danas nezamjenjiva u Crkvi. A Crkva je *oikos* (kuća, *familia*), stup i uporište istine (usp. 1 Tim 3,15). Na taj način Crkva se učlanjuje u svako društvo. Pronalaženje konvencije osigurava društveni život. Opravdanost izolacije prvotno se sastoji u izričitoj utjesi i ohrabrenju za odluku da se bude na Božjoj strani na temelju vlastite vjere i u svjesnom podnošenju svih posljedica, sve do mučeništva (usp. Otk 6), u uvjerenju da će Bog

provesti svoju neograničenu moć. To je Alojzije Stepinac, koji nas u »izolaciji« uči suradnji i odgovornosti.

Zahvaljujem najprije svima vama sudionicima, koje je privukla tema unutarcrkvenog dijaloga, suradnje i suodgovornosti. Za to su napose zaslužni naši predavači i moderatori, kojima od srca zahvaljujem. Zahvala ide rektoru Matiji Pavlakoviću i odgojiteljima Međubiskupijskog dječjačkog sjemeništa i sjemeništarcima, koji nam ustupaju prostor kao pravi domaćini, zatim Povjerenstvu za TPT-a Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu: prof. dr. Antonu Tamarutu, predsjedniku, te članovima izv. prof. dr. sc. Franji Podgorelcu, dr. sc. Branku Muriću, prof. dr. sc. Janezu Vodičaru i prof. dr. sc. Darku Tomaševiću. Zahvaljujem našim djelatnicama Leonidi Dežmić i Štefici Levar, našim bogoslovima, zboru Instituta za crkvenu glazbu pod vodstvom prof. Danijele Župančić. *Deo gratias!* Želim svima sretan povratak i plodonosno teološko-pastoralno djelovanje.

58. Teološko-pastoralni tjedan je završen.